

FELIKS KIRYK: Jakub z Dębna na tle wewnętrznej i zagranicznej polityki Kazimierza Jagiellończyka (Jakub z Dębna på baggrund af Kazimierz Jagiellończyk's indre og ydre politik). Russisk og fransk resumé. Polska Akademia Nauk – Oddział w Krakowie, Prace Komisji Nauk Historycznych nr. 18. Wrocław, Warszawa, Kraków 1967. Ossolineum. 147 s. 27 złotych (2,25 \$).

Feliks Kiryk's biografi om den polske statsmand Jakub z Dębna eller Dębiński (i det polske biografiske leksikon kaldet Dembiński) udgør henvend $\frac{2}{3}$ af det arbejde, hvormed han i 1962 erhvervede den historiske doktorgrad i Kraków. Bogen er den første monografi om en af kong Kazimierz Jagiellończyks fortrolige medarbejdere, og det er fortjenstfuldt, at Kiryk nu har fremstillet hans levnedsløb på baggrund af det politiske spil imellem periodens repræsentanter for de overste samfundslag. Men det er uheldigt, at forfatteren – vel af tekniske grunde – har publiceret gennemgangen af D.s økonomiske, erhvervsmæssige og kulturelle foretagsomhed særskilt, nemlig i et årsskrift fra den pædagogiske højskole i Kraków (se nedenfor). Kiryk belyser nemlig her en hidtil lidet kendt side af D.s virksomhed, og disse resultater refereres kun i stor almindelighed i et afslutningskapitel (s. 137–140).

Indledningsvis gøres der rede for den politiske stilling i Polen efter kong Władysław III's død i slaget ved Varna (1444) og indtil o. 1460. Kongen kunne støtte sig på et parti omkring sin moder dronning Zofia (kong Władysław Jagiello's fjerde og sidste dronning), der stod i stærk modsætning til magnaterne omkring den mægtige biskop af Kraków, kardinal Z. Oleśnicki. Ikke få fra denne sydpolske adelsgruppe træffes allerede i 1430'ernes hussitiske bevægelse. De lidt yngre, der nåede høje gejstlige og verdslige embeder, fik dem ofte ved at avancere gennem hof- og kancellitjeneste, og D. er et godt eksempel herpå.

Jakub Dębiński tilhørte en lidet fremtrædende gren af den mægtige Odrowąż slægt og var født o. 1427 i Dębno (et halvt hundrede km øst for Kraków). Han fik sin første hofværdighed 1448, og fra omkring 1460 kommer vigtige embeder i rask følge, så han snart bliver den mægtigste kongelige embedsmand i Syd-Polen. Kiryk har haft det held at finde 30 breve fra D. i arkivet i den lille slovakiske by Bardejov, og de belyser hans indsats i en periode, hvor røverriddere af forskellig art grasserede i de polsk-ungarske grænsedistrikter. D.s karriere blev kronet med, at han fra 1478 til sin død 1490 beklædte det næst kongen højeste verdslige embede i Polen som kastellan i Kraków.

Sidste kapitel behandler D.s diplomatiske missioner, hvoraf en række til Böhmen og to til Rom. I Böhmen forsøgte mægling mellem kong Jiří z Poděbrad og det katolske, ungarsk støttede parti, samt ikke mindst at sikre støtte til Władysław, Kazimierz' søn, som den næste böhmiske konge. I Rom drejer forhandlingerne sig også om vanskelighederne i forholdet til Preussen efter 1450'ernes og 60'ernes heldige kampe. Kilderne tegner et billede af en energisk og temperamentsfuld politiker og diplomat, hvis linje til sidst skiltes fra kongen, således at han kun kom til at beklæde kanslerembedet til 1473.

Kiryk har fremlagt et materiale, der vel udelukker, at D. tiere »glemmes«, således som det skete i Videnskabsakademiets store Polens-historie fra 1950'erne. Men bogens vanskelige fødsel har sat kedelige spor, og det kniber med at fastholde facts fra D.s levnedsløb. Således omtales D.s udnævnelse til kansler kun i

forbigående midt i et to sider langt ubrudt afsnit om Piotrków-sejmen 1469, og først i forbindelse med D.s afsættelse diskuteres i en note (s. 131, note 142) det formentlige udnævnelsestidspunkt til denne ikke uvigtige stilling.

Som nævnt kom undersøgelsen over D.s økonomiske virksomhed i en særlig afhandling i *Rocznik Naukowo-Dydaktyczny*, 20, Historia (Prace Historyczne II), Wyższa Szkoła Pedagogiczna, Kraków 1965, side 31-66, russisk og fransk resumé.

Denne afhandling bygger i høj grad på vidtspredt og uudgivet arkivmateriale. D. afveg fra sine standsfællers normale forhold til jorden, for han søgte ikke at eje jord, men at forpagte den eller få den i pant. Han skaffede sig kapital ved at låne til lav rente af slægtninge eller folk, der var afhængige af ham, men udlånte til kongen, hvad der betalte sig bedst; D. var dog heller ikke fremmed for at tage private godser i pant. I D.s omfattende byggeri har den smukke, bevarede borg i Dębno en fremtrædende plads, men Kiryk bringer intet afgørende nyt til dens datering.

Der var en naturlig, snæver forbindelse mellem væksten i D.s politiske betydning og hans økonomiske position. Alligevel var målet ikke personlig rigdom. D. synes nemlig at have haft endnu en egenskab, som polakkerne gennem århundreder har elsket og beundret: Han var rundhåndet. Ikke sjældent afholdt han statsudgifter af egen lomme, og kort før sin død eftergav han kongen betydelige pengesummer.

JØRGEN STEEN JENSEN

Norges gamle Love. 2. rk. 1388-1604. Utgitt av Den retthistoriske kommisjon. 3. bd. 1483-1513. I. Statens lovgivning 1483-1513. Ved GRETHE AUTHÉN BLOM. I kommisjon hos Universitetsforlaget, Oslo, 1966. xvi + 336 s.

Norges gamle Love var for sin tid en agtværdig forskningsindsats, både udgivelsen af de egentlige lovttekster fra tiden før 1387, som R. Keyser og P. A. Munch udarbejdede i 1840'erne, og Gustav Storms redegørelse for håndskrifterne, der udkom som bd. IV og V i henhv. 1885 og 1895. Af forskellige grunde har udgivelsen af 2. rk., der er tilrettelagt af Absalon Taranger, fulgt andre retningslinier. Der anvendes her i vid udstrækning tidligere trykkudgaver som forlæg, til gengæld har man fra 1904-12 kunnet få udgivet lovgivningen fra tiden 1388-1447, delt i statens, kirkens og den lokale lovgivning, og fra 1914-34 blev de tilsvarende emner i Kristian I's tid behandlet. Derefter lå arbejdet stille i 25 år til det i 1959 blev overdraget Grethe Authén Blom at videreføre det; med nærværende bind foreligger nu statens lovgivning under kong Hans.

Alt hvad der blot er kronologisk ordnet er et fremskridt i forhold til Diplomatarium Norvegicum, og også for dansk histories vedkommende udfyldes et savn ved at så meget af brevstoffet fra denne tid nu er samlet. Men det er unægtelig en mangel at man har indskrænket sig til at reproducere tidligere, ofte gamle udgivelser. For eks. er de to, indbyrdes ret forskellige, domme i forbindelse med mordet på Knud Alfsen i aug. 1502 aftrykt (s. 250-253) efter henhv. bd. V og bd. XII i Dipl. Norv. med de deri angivne arkivoplysninger. Heri hedder det at den ene dom findes i kongens arkiv, medens den anden er beva-